Specialtilbud i Rødovre Kommune – En kvalitativ undersøgelse af organisering og praksis i det specialpædagogiske center

Hovedresultater

Sarah Richardt Schoop og Thyge Tegtmejer

VIVE

Hovedresultater

I 2019 indførte Rødovre Kommune en ny organisering og strategi for specialundervisning og støtte i almenskolerne, kaldet Læringsfællesskaber for alle. Samtidig ændrede Rødovre Kommune også organiseringen af kommunens specialtilbud til elever med særlige behov, der ikke kan imødekommes inden for almenskolen. I relation til kommunens specialtilbud blev det besluttet at samle kompetencerne inden for specialtilbud til skolebørn med særlige behov med et ønske om at hjælpe børnene bedre (Rødovre Kommune, 2019). På den baggrund samlede man pr. 1. januar 2020 kommunens specialtilbud i Rødovre Kommunes specialpædagogiske center fordelt på to afdelinger på hhv. Tinderhøj Skole og Valhøj Skole.

Nu hvor den nye organisering af kommunens specialtilbud har været gældende i en række år, har Rødovre Kommune bedt VIVE gennemføre en undersøgelse af erfaringerne med styrker og begrænsninger ved organisering og praksis i specialtilbuddene og i forlængelse heraf at komme med et bud på en række videre perspektiver, som det er relevant for Skoleafdelingen at være opmærksomme på i den fortsatte udvikling af skoleområdet i kommunen. Undersøgelsen bygger på interviews med afdelingsledere, medarbejdere, elever og forældre i det specialpædagogiske centers to afdelinger.

Nedenfor sammenfattes i kort form undersøgelsens hovedresultater og de videre perspektiver.

Erfaringer med organisering af og praksis inden for det specialpædagogiske center

Undersøgelsen peger på, at der både er en række styrker og begrænsninger forbundet med den nuværende organisering af og faglige praksis inden for det specialpædagogiske center i Rødovre Kommune.

En positiv udvikling i forhold til den enkelte elevs udgangspunkt

Den typiske udvikling, som forældre, medarbejdere og afdelingsledere ser i centeret, er, at eleverne rykker sig i positiv retning både personligt og socialt i forhold til det udgangspunkt, de kommer med. Både medarbejdere og forældre beskriver, at de oplever, at elevernes trivsel, skoleglæde og overskud rykker sig i positiv retning. Samtidig beskriver medarbejdere og afdelingsledere, at man gennemgående formår at indfri et mål om at arbejde i retning af elever,

der klædes på med livsduelighed og selvhjulpenhed til at være i verden og i dem selv, og som i højere grad indgår i faglige og sociale fællesskaber. I forhold til elevernes faglige udvikling er det fra et forældreperspektiv forskelligt, hvor meget man oplever, at det faglige er i fokus, og hvor meget forældrene vurderer, at deres barn rykker sig på den front.

I begge afdelinger er der enkelte elever, som gennem en positiv udvikling når til, at det bliver relevant at arbejde med en delvis eller hel udslusning til almenskolen. Imidlertid peger flere parter på, at der er en række barrierer for, at det sker i praksis. Det drejer sig dels om, at eleverne skal udsluses til den distriktsskole, de hører til, frem for til den skole, som afdelingen ligger på, og at der derfor er manglende relationer og kendskab mellem eleven og en modtagende klasse/klasselærer og team. Dels om udfordringen i at finde ressourcer til, at medarbejdere fra centeret kan følge med eleverne over i almen og sikre en god overgang, herunder bidrage til at klæde det modtagende team på i forhold til imødekommelse af elevens særlige behov.

Den gennemgående positive udvikling for eleverne gælder for de elever, for hvem centeret vurderes at være det rette tilbud. Medarbejdere og afdelingsledere giver imidlertid også udtryk for, at der er en mindre del af elevgruppen i centeret, som har så omfattende særlige behov, at de ikke vurderer, at disse særlige behov kan imødekommes inden for centerets rammer. For denne mindre gruppe vurderer afdelingsledere og medarbejdere således, at centeret ikke er det rette specialtilbud. Men det er samtidig erfaringen, at det ofte ikke er muligt eller er særdeles vanskeligt at få elever visiteret videre, fordi der er mangel på pladser og lange ventetider på de relevante specialtilbud. Dette kan trække betydelige ressourcer fra det øvrige arbejde i centeret og have negativ betydning for både den pågældende elev og den øvrige elevgruppes trivsel.

Ustabilitet i medarbejdergruppen og utilstrækkelige specialpædagogiske kompetencer kan spænde ben for trivsel og udvikling

Den positive udvikling og det udbytte, som opleves for mange af centerets elever, ses dog ikke hos alle elever, idet en række forhold kan stå i vejen herfor. Både medarbejdere og forældre i centerets ene afdeling beretter således om elever og klasser, der opleves at være i betydelig mistrivsel, og kobler en del af denne mistrivsel til en periode med betydelig ustabilitet i medarbejdergruppen. Afdelingsledere, medarbejdere, forældre og elever fortæller, at en stabil medarbejdergruppe har stor betydning i forhold til elevgruppen i centeret af en række årsager, og at betydelig ustabilitet over en længere periode har negativ indvirkning på eleverne.

For det første er medarbejderstabilitet en forudsætning for stabile og trygge relationer mellem elever og medarbejdere over tid. For det andet er medarbejderstabilitet et betydningsfuldt element i forhold til at sikre den struktur og

forudsigelighed i forhold til skolegang og undervisning, som elevgruppen i centeret har brug for. For det tredje er konkret kendskab blandt medarbejderne til de konkrete elever og deres særlige behov og hjælpemidler afgørende for, at elevernes støttebehov kan imødekommes. For det fjerde er tilstedeværelsen af medarbejdere med tilstrækkelige specialpædagogiske kompetencer betydningsfuld for et velfungerende samlet tilbud, hvor gruppen af medarbejdere tilsammen har kompetencerne til at arbejde med den samlede elevgruppes særlige behov. Men dette udfordres også ved ustabilitet i medarbejdergruppen, idet dette medfører mangler i forhold til specifikke specialpædagogiske kompetencer.

Forskelle i medarbejdernes specialpædagogiske kompetencer både inden for og på tværs af afdelinger

Der er forskelle i medarbejdernes specialpædagogiske kompetencer og erfaringer både inden for de enkelte afdelinger, men også på tværs af de to afdelinger. De interviewede forældre i centerets ene afdeling oplever generelt at møde medarbejdere med en anden specialpædagogisk ballast og tilgang til deres børn, end de har oplevet i almenskolen. Medarbejderne i afdelingen oplever selv, at der både er medarbejdere med stærke specialpædagogiske kompetencer og stor erfaring, men at der samtidig også er medarbejdere, der i mindre grad er klædt på til at møde og støtte elevgruppen på bedste vis, og hvor der er et fortsat behov for at fremme disse medarbejderes kompetencer gennem sparring, samarbejde og supervision.

I den anden afdeling er det forældrenes oplevelse, at der er betydelige forskelle i medarbejdernes specialpædagogiske kompetencer, og at en ikke uvæsentlig del af medarbejderne ikke er klædt tilstrækkeligt på til at imødekomme afdelingens elevgruppe. I denne afdeling beskriver medarbejderne også selv, at der er betydelige forskelle i medarbejdernes specialpædagogiske kompetencer og erfaringer, og at en væsentlig del af medarbejderne, og særligt vikarerne, ikke er og heller ikke bliver klædt tilstrækkeligt på til at løfte den specialpædagogiske opgave, de står med.

I begge afdelinger giver medarbejderne udtryk for, at de savner i højere grad at have et fælles pædagogisk og didaktisk ståsted inden for afdelingen. Ligesom der bliver peget på, at løbende kompetenceudvikling, sparring og supervision er afgørende for både erfarne og mindre erfarne medarbejdere i et tilbud som centeret. Dette fordi et specialtilbud netop kræver specialiserede medarbejdere, og den brede elevgruppe kalder på en bred vifte af specialpædagogiske kompetencer.

En bredt sammensat elevgruppe er en pædagogisk udfordring – og kan også udfordre elevernes udbytte

Den grundlæggende organisering og opdeling af eleverne i centerets to afdelinger sker ud fra, om eleverne har et kognitivt nedsat funktionsniveau (generelle indlæringsvanskeligheder, lav IQ, lav kognitiv forarbejdningshastighed etc.) eller kognitivt ligger inden for eller over normalområdet. Inden for hver af de to afdelinger er eleverne grundlæggende opdelt i klassetrin og dermed ud fra alder. Både inddelingen ud fra kognitivt funktionsniveau og inddelingen af elever ud fra klassetrin betyder, at eleverne går i afdeling og i klasser med en meget sammensat elevgruppe med forskelligartede typer af udfordringer, støttebehov og diagnoser. Denne organisering medfører, at der er et betydeligt behov for løbende holddeling og differentiering af undervisningen for at kunne støtte alle elever tilstrækkeligt.

Afdelingsledere, medarbejdere, forældre og eleverne selv peger på, at der både er styrker og udfordringer forbundet med en bredt sammensat elevgruppe, men erfaringen er, at elevgruppen i centerets klasser i en del tilfælde kan blive for bred. Det gælder ikke kun i forhold til, hvad man fagligt, pædagogisk og didaktisk kan favne inden for samme klasse, men også i forhold til, om elevernes forskelligheder giver sig udslag i et negativt eller positivt samspil eleverne imellem.

Medarbejderne beskriver, at de har en oplevelse af, at en del af elevgruppen, der kommer ind på centeret, har en stadig mere markant problemtyngde, og at den samlede elevgruppe er blevet mere og mere spredt, samtidig med at de også oplever, at der antalsmæssigt visiteres stadig flere børn til centeret. På den baggrund udtrykkes et ønske om større klarhed om, hvilke visitationskriterier der ligger til grund for visitation til centeret og til de to afdelinger.

Beliggenhed på almenskole giver mulighed for samspil på tværs

Både afdelingsledere, medarbejdere og forældre oplever det som en styrke, at centerets placering på en almenskole giver mulighed for samspil på tværs af centeret og almenskolen i forhold til aktiviteter, fag, fritidstilbud og relationer. I praksis er muligheden for samspil noget, der til dels udnyttes, og som opleves mere relevant for nogle elever end andre.

Samspillet mellem centeret og almenskolen opleves som relevant, både fordi det kan give et udbytte for centerets elever i sig selv, men også som led i målet om udslusning til almen. Eleverne fra centeret tænkes i forskellig udstrækning og med forskellige særlige hensyn ind i fællesaktiviteter som samlinger, motionsdage og særlige temadage på almenskolen. Derudover er der også elever fra centeret, der deltager i udvalgte fag sammen med almeneleverne eller går i SFO/klub i almen. I den ene afdeling har man gode erfaringer med

også at have fælles tilbud for både almen- og centerelever i regi af centeret. Det vil sige forskellige tilbud, hvor elever fra almenskolen med et særligt behov for støtte af den ene eller den anden art deltager i et tilbud sammen med elever fra centeret, som medarbejdere fra centeret står for. Nogle forældre og medarbejdere giver udtryk for et ønske om, at man i endnu højere grad indtænker samspil på tværs af centeret og almenskolen.

I den ene afdeling ligger klasselokalerne for centerets elever i sammenhæng med almenklasserne, mens klasselokalerne i den anden afdeling ligger for sig selv. Der er en række styrker og udfordringer forbundet med både en placering i hhv. nærhed af og mere adskilt fra almenklasserne. En styrke ved at placere afdelingens klasselokaler i nærhed af almenklasserne er, at det giver centerets elever bedre muligheder for at spejle sig i og have samspil med almenelever. Omvendt kan der også være en væsentlig udfordring forbundet med at placere centerets klasser side om side med almenklasser: Nemlig at eleverne fra centeret kan blive overstimulerede og udtrættede af at være blandt almeneleverne, som også er et betydeligt større antal elever i klasserne, og dette kan afføde reaktioner fra eleverne fra centerets side og oplevelsen af blive udstillet over for almeneleverne.

Forældresamarbejdet opleves generelt som velfungerende

Generelt oplever både forældre, medarbejdere og afdelingsledere samarbejdet mellem forældrene og afdelingen som velfungerende. Det gælder både i forhold til forældrenes samarbejde med hhv. medarbejdere og afdelingsledere. Forældrene beskriver, at de kan mærke, at der er flere ressourcer og bedre tid til løbende kommunikation mellem skole og hjem, og at medarbejdere og afdelingsledere opleves som tilgængelige. Forældrene oplever generelt, at der bliver lyttet til og handlet på de ting, man som forældre kommer med. Både medarbejdere og forældre oplever generelt, at der er tale om et meget tæt samarbejde med gensidig informationsudveksling både om, hvad der rører sig for eleven i skolen og på hjemmefronten. Dette samarbejde og den gensidige indsigt i, hvad der fylder for eleven i forskellige kontekster, oplever både forældre og medarbejdere som afgørende for, at begge parter kan støtte eleven bedst muligt, og her lykkes man altså gennemgående godt.

Der er dog også undtagelser fra det positive billede af forældresamarbejdet. I den ene afdeling har samarbejdet mellem skole og hjem for nogle forældre båret præg af den ustabilitet, der har været i medarbejdergruppen. Det har betydet manglende kontinuitet i samarbejdet pga. udskiftning blandt medarbejderne samt oplevelsen af, at der ikke er blevet handlet på de udfordringer, som forældre og barn har stået med.

Videre perspektiver

Undersøgelsen giver anledning til at pege på en række videre perspektiver:

En skærpelse af afgrænsningen af målgrupper og en videreudvikling af opdelingen af elever i centeret

Undersøgelsen giver anledning til at se nærmere på, om elevgruppen i centeret er sammensat på den mest relevante og velfungerende vis. Det gælder både i forhold til, hvilke elever der visiteres til centeret, og i forhold til opdelingen af elever inden for de enkelte afdelinger i centeret, ligesom det også drejer sig om mulighedsrummet i forhold til en yderligere opdeling i de enkelte klasser i centerets to afdelinger. Det kan være relevant at overveje både at tydeliggøre og skærpe afgrænsningen af, hvem der er og ikke er inden for målgruppen af det specialpædagogiske center, herunder også i forhold til de enkelte afdelinger. Ligesom det kan være relevant at overveje, om opdelingen efter kognitivt funktionsniveau samt inddelingen i klassetrin er de mest relevante måder at opdele elevgruppen i centeret på. Man kunne fx overveje, om der i højere grad er brug for en opdeling, som tager afsæt i elevernes forskellige særlige behov i relation til skolegang, undervisning, klasserum og samspil med klassekammerater, og at man herigennem også får udarbejdet en mere klar beskrivelse af, hvad tilbuddet i centeret skal indeholde og kunne. Et eventuelt videre udviklingsarbejde med at skærpe eller videreudvikle denne opdeling bør ske i tæt samarbejde med både afdelingsledere og medarbejdere.

Behov for at styrke de specialpædagogiske kompetencer i centeret samt løfte den specialpædagogiske kapacitet i almenskolen

Det er generelt erfaringen, at man i almenskolen har gjort sit bedste i forhold til centerets elevgruppe, men at man hverken har ressourcerne, rammerne eller kompetencerne til at imødekomme elevernes støttebehov i tilstrækkelig grad i almenskolen. Samtidig oplever det specialpædagogiske center, at der ikke er plads i centerets afdelinger til alle de elever, for hvem det er et relevant tilbud, og der står således elever på venteliste til at komme ind i centeret.

På den baggrund vil det være relevant at afsøge andre muligheder. Én vej at gå kunne være at arbejde med at løfte den specialpædagogiske kapacitet i almenskolerne. Det vil sige, frem for at betydeligt flere elever skal flyttes over i centeret for at modtage den rette støtte, så prøver man at løfte kompetencerne hos de medarbejdere, som befinder sig i almenskolen. Det kunne både handle om, at flere medarbejdere i almenskolen får styrket deres specialpædagogiske kompetencer, men det kunne også handle om at arbejde med eksempelvis at organisere mellemformer mellem special- og almentilbud ude på almenskolerne. Konkret kunne man overveje at iværksætte en faglig

udviklingsproces for centerets medarbejdere. Heri kunne der indtænkes et element, som omhandler måder at yde sparring til medarbejderne i almenklasser, for herigennem både at konsolidere, udbygge og styrke den specialpædagogiske faglighed for centerets medarbejdere samt, på sigt, at udbygge sparringsmulighederne for medarbejderne i almenskolen.

Muligheder for at lette overgangen tilbage til almenskolen såvel som overgangen videre til andre specialtilbud

I centeret oplever man, at der blandt elevgruppen sidder elever, der har så stor en problemtyngde eller fx en grad af udadreagerende adfærd, at de burde gå i et mere specialiseret tilbud end centeret. Ligeledes er det vurderingen, at der også i centeret går nogle elever, som faktisk er klar til at indgå i almenskolen. I begge tilfælde står en række barrierer i vejen for, at eleverne kan komme videre fra centeret.

Både for de pågældende elever, der ville trives og udvikle sig bedre et andet sted end i centeret, for den øvrige elevgruppe i centeret og for de elever, for hvem der p.t. ikke er mulighed for at tilbyde en plads i centeret, vil det være relevant at se nærmere på mulighederne for at lette overgangen fra centeret både tilbage til almen og videre til andre specialtilbud.

Hovedresultater: Specialtilbud i Rødovre Kommune – En kvalitativ undersøgelse af organisering og praksis i det specialpædagogiske center

VIVE/2024

HR_302685